

Nr 112.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till häradsskrivarna jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 205 och 206) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag under rubriken Häradsskrivarna beräkna till Avlöningar 760 000 kronor samt till Omkostnader 30 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 136, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, under punkterna 1 och 2 föreslagit riksdagen att under rubriken Häradsskrivarna för budgetåret 1945/46 såsom förslagsanslag anvisa till Avlöningar 760 000 kronor och till Omkostnader 50 000 kronor.

1:o) **Häradsskrivarna: Avlöningar.** Ifrågavarande anslag är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med samma belopp som föreslås för nästa budgetår, 760 000 kronor.

1944 års riksdag begärde (skrivelse nr 5, punkt 153) utredning rörande biträdespersonalens å häradsskrivarkontoren avlöningsförhållanden. Denna utredning har anförtrotts förste byråsekreteraren L. G. Britth, som med skrivelse den 22 januari 1945 till Kungl. Maj:t överlämnat utredning och förslag i ämnet.

Utredningsmannen fastslår, att häradsskrivarbiträdena regelmässigt äro lägre avlönade än statliga befattningshavare med motsvarande arbetsuppgifter och i en hel del fall erhålla avlöning som måste anses alltför låg. Utredningsmannen föreslår, att biträdena skola genom statligt ingripande få sig tillförsäkrad en minimilön, motsvarande lönen i löneklass 1 jämte därå utgående tillägg. Beträffande detta förslag anför utredningsmannen följande.

Biträdena å häradsskrivarkontoren skola således alltjämt vara anställda hos och avlönade av häradsskrivarna.

Liksom för domsagobiträdena bör för biträdespersonalen å häradsskrivarkontoren minimilöner fastställas. Lämpligast synes vara, att dessa löner för biträden med 7 timmars daglig tjänstgöring föreskrivas skola utgå med belopp, som motsvara lön enligt någon av löneklasserna i den i civila icke-

ordinariereglementet intagna löneplanen för extra tjänstemän jämte å dessa lönebelopp utgående rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt lönetillägg. För biträden, vilkas arbetstid varje söckendag i allmänhet icke uppgår till sju timmar — således även tillfälliga biträden, som anställas mot timpenning — bör avlöning utgå med ett i förhållande till den kortare arbetstiden reducerat belopp. Särskilt må uppmärksammas, att om avlöningen bestämes efter annan grund än viss daglig arbetstid (t. ex. ackord), får den likväl ej understiga det belopp, som enligt nyss angivna grunder skulle utgå för den använda arbetstiden. Även om å häradsskrivarkontor med flera biträden ett av dessa i regel har mera kvalificerade göromål och jämväl högre lön än de övriga, synas tillräckliga skäl icke föreligga att i de provisoriska föreskrifter, varom nu är fråga, differentiera minimilönen till olika biträden. Utredningsmannen finner en minimiavlöning, motsvarande lönen i löneklass 1 jämte därå utgående tillägg, vara väl avvägd. Risk att härigenom föregripa den blivande omorganisationen torde icke föreligga.

För biträdena skulle förslaget medföra procentuellt sett betydande löneförhöjningar. Sålunda skulle under förutsättning, att samtliga nu fast anställda biträden komma i åtnjutande av avlöning till minst samma belopp som den föreslagna minimilönen, årsavlöningen i medeltal bliva höjd med omkring 50 %. För tillfälliga biträden skulle den genomsnittliga ersättningen för dag räknat komma att höjas från omkring 7 kronor 60 öre till något över 11 kronor.

Semester utan avdrag å lönen under minst 20 dagar för år och ledighet på grund av sjukdom med bibehållande av fyra femtedelar av lönen under sammanlagt 25 dagar av ett och samma kalenderår böra tillförsäkras biträdena.

Då föreslagna avlöningsförmåner icke äro avsedda för andra än fullt kompetenta biträden, bör föreskrivas, att förmånerna endast skola tillkomma biträden, som innehaft anställning på häradsskrivarkontor under mer än två år.

Enligt gällande bestämmelser äro häradsskrivarna skyldiga underkasta sig minskning i eller upphörande av sportlerinkomsterna. Föreslagen löneförbättring för biträdena bör därför åvägbringas genom att uppställa densamma som villkor för åtnjutande av sportelersättning.

Ett genomförande av förslaget beräknas innebära, att av häradsskrivarnas sammanlagda nettointkomst av förvaltningsbidrag och sportler, år 1943 i runt tal 900 000 kronor, 500 000 kronor skulle behöva tagas i anspråk för löneförbättringar.

Över utredningsmannens förslag hava *yttranden* avgivits av statskontoret, allmänna lönenämnden, länsstyrelserna i samtliga län, 1944 års uppbördsberedning, Sveriges häradsskrivarförening och civilförvaltningens personalförbund.

Departementschefen har beträffande häradsskrivarbiträdenas löneförhållanden anfört följande.

Häradsskrivarna kvarstå å s. k. oreglerad avlöningsstat. För bestridandet av sin tjänst åtnjuta häradsskrivarna dels vissa för fögderierna enhetligt bestämda avlöningsförmåner — uppgående, efter avdrag av avgifter för egen pensionering, till lägst 7 200 kronor och högst 8 800 kronor — dels förvaltningsbidrag med belopp som stå i viss relation till fögderiernas folkmängd och dels sportelinkomster, som kraftigt variera de olika fögderierna

emellan. Med förvaltningsbidraget och sportlerna äro häradsskrivarna skyldiga bestrida alla med tjänsten förenade kostnader med undantag av utgifter för telefon och för vissa resor. Häradsskrivarna ha således att själva anställa och avlöna den biträdespersonal som erfordras för tjänstens behöriga skötande. Såsom framgår av den utredning rörande biträdenas å häradsskrivarkontoren avlöningsförhållanden för vilken i det föregående redogjorts ha ett flertal omständigheter — av vilka här må nämnas omfattningen av häradsskrivarnas och eventuella familjemedlemmars befattning med kontorsgöromålen, tillgång och efterfrågan på de olika orterna av lämplig arbetskraft samt dennas kvalifikationer — föranlett att anställningsformer och avlöningsvillkor för häradsskrivarbiträdena äro mycket olikartade i skilda fögderier. Biträdena kunna vara fast anställda med årslön eller tillfälligt anställda med timlön. De kunna även uppbära ersättning enligt ackord. Årslönerna för 1943 variera i stort sett mellan 1 200 och 3 600 kronor samt uppgå genomsnittligt till något över 2 100 kronor. Även med beaktande av att häradsskrivarbiträdenas löneförmåner i flera fall förbättrats under och efter 1943 nödgas jag i likhet med utredningsmannen konstatera, att dessa biträden i en hel del fall åtnjuta en avlöning som måste anses vara alltför låg. Då biträdena å häradsskrivarkontoren obestriddligen utföra ett för staten nödvändigt arbete och grunderna för de med häradsskrivartjänsterna förenade inkomsterna, vilka delvis användas för bestridande av kostnaderna för biträdenas avlöning, fastställas av staten, kan det enligt min mening icke vara staten ovidkommande hur denna avlöning bestämmes.

Frågan om lönereglering för häradsskrivarna och i samband därmed statsanställning av erforderligt antal biträden å häradsskrivarkontoren är avhängig av spörsmålet om reformering av uppbördsväsendet. Hela detta problemkomplex är för närvarande föremål för utredning av 1944 års uppbördsberedning. Beredningen torde komma att avgiva betänkande i ämnet redan innevarande vår. Förutsättningar synas således föreligga för att spörsmålet om häradsskrivarbiträdenas anställnings- och avlöningsförhållanden skall inom en nära framtid erhålla en definitiv lösning. Den särskilt till-satta utredningsmannen föreslår, att biträdena i avbidan härpå skola genom statligt ingripande få sig garanterad en generell minimilön inom den nuvarande organisationsramen. De ökade lönekostnaderna skola bestridas av häradsskrivarna. Dessa skola emellertid få sig tillförsäkrad en nettoinkomst motsvarande de egentliga löneförmånerna. Sagda löneförmåner överensstämna nära med dem som utgå enligt lönegrad A 17 civila avlöningsreglementet. Att märka är emellertid att häradsskrivarna icke ha rätt till fri sjukvård, sjuklön och kostnadsfri semester. Till lönegrad A 17 hänföras bland andra landskontoristerna, för vilka erhållande av häradsskrivartjänst hittills betraktats som befordran. Vidare må framhållas, att därest samtliga häradsskrivarbiträden skulle tilldelas den av utredningsmannen föreslagna minimilönen, häradsskrivarnas nettoinkomster skulle beskäras med i genomsnitt icke mindre än 4 000 kronor för år. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna för häradsskrivarna av utredningsmannens förslag anser jag mig icke kunna biträda detsamma. Jag delar den i ett antal remissvar uttalade meningen, att även en provisorisk lönereglering för häradsskrivarbiträdena förutsätter ett bedömande av häradsskrivarlönernas skälighet. Då sådan bedömning synes innebära ett icke tillrådligt föregripande av uppbördsberedningens förslag i ämnet och, såsom tidigare framhållits, förutsättningar torde förefinnas för att häradsskrivarbiträdena i en nära framtid skola erhålla

statsanställning i samband med reformering av uppbördsväsendet, kan jag icke för närvarande förorda att några åtgärder tvångsvis vidtagas för reglering av häradsskrivarbiträdenas avlöning. Jag förutsätter emellertid vid detta ståndpunktstagande, att häradsskrivarna söka i möjligaste mån tillgodose skäliga löneanspråk från biträdespersonalens sida. Frågan om vidtagande av statliga åtgärder beträffande biträdeslönerna torde få upptagas till förnyat övervägande, därest uppbördsberedningens förslag icke skulle kunna läggas till grund för en reformering av uppbördsväsendet.

Beträffande medelsbehovet under ifrågavarande anslag för nästa budgetår har departementschefen förordat, att i avlöningsstaten för häradsskrivarna upptagna anslagsposter uppföras med oförändrade belopp.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr A. Löfgren (I: 309) och den andra inom andra kammaren av herr L. Lindahl m. fl. (II: 490), i vilka hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att såsom villkor för häradsskrivares rätt att uppbära sportelinkomster skall gälla, att han förbinder sig avlöna den anställda biträdespersonalen enligt de grunder, som föreslagits av den av Kungl. Maj:t tillkallade utredningsmannen, dock att denna skyldighet skall, på sätt föreslagits av statskontoret, gälla personal med ett års anställningstid *samt att*, för beredandet av förhöjda förvaltningsbidrag åt sådana häradsskrivare, vilkas förvaltningsbidrag och sportelinkomster icke förslå till täckandet av utgifterna i tjänsten, riksdagen måtte höja anslaget för avlöningar åt häradsskrivare med 30 000 kronor.

I fråga om de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till motionen II: 490.

Utskottet. I likhet med departementschefen finner utskottet den verkställda utredningen giva vid handen, att biträdena å häradsskrivarkontoren i en hel del fall åtnjuta en avlöning, som måste anses vara alltför låg. Utskottet delar även departementschefens uppfattning, att det icke kan vara staten ovidkommande hur denna avlöning bestämmes.

Med hänsyn främst till att häradsskrivarbiträdena inom en nära framtid kunna förväntas erhålla statsanställning i samband med den reformering av uppbördsväsendet, varom förslag redan innevarande vår torde komma att avgivas av 1944 års uppbördsberedning, har departementschefen icke ansett sig för närvarande kunna förorda, att några åtgärder tvångsvis vidtagas för reglering av dessa biträdens avlöning. Frågan härom borde emellertid upptagas till förnyat övervägande, därest uppbördsberedningens förslag icke skulle kunna läggas till grund för en utformning av uppbördsväsendet. Vid detta ställningstagande förutsattes, att häradsskrivarna sökte i möjligaste mån tillgodose skäliga löneanspråk från biträdespersonalens sida.

Den ståndpunkt, som departementschefen sålunda intagit, har utskottet ansett sig böra biträda, helst som man med de upplysningar som numera

föreligga torde ha anledning räkna med att proposition med förslag om statsanställning från och med budgetåret 1946/47 av ifrågavarande biträden skall komma att föreläggas innevarande riksdag under höstsessionen. Skulle dröjsmål härmed visa sig uppkomma, torde frågan om åtgärder i det i motionerna angivna syftet på nytt böra anmälas för riksdagen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet, som ej heller i övrigt funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 309 och II: 490 till *Häradsskrivarna: Avlöningar* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 760 000 kronor.

2:o) **Häradsskrivarna: Omkostnader.** Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag, vilket innebär att anslaget med hänsyn till belastningen uppräknas med 20 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Häradsskrivarna: Omkostnader* för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Stockholm den 4 maj 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Sven Larsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Karlsson, Carlström, Gustaf Iwar Anderson, Johan Eric Ericson* och *Gustav Emil Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Falla, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Hall, Wallentheim, Lindholm, Åkerström, Hoppe* och *Birke*.
